

Stilstaan bij sport

Zondagavond, na de bewuste 'wedstrijd', zei Anderlechtmanager Herman van Holsbeeck het meteen: er is nood aan meer ethiek in de voetbalsport. Zijn oproep krijgt dezer dagen veel bijval. De vraag blijft nu nog wat we bedoelen met meer ethiek in de sport en vooral, waarom nu deze plotse opstoot aan 'normen en waarden'. Ten slotte zei in augustus de trainer van Anderlecht, nadat het huidige slachtoffer nog maar eens een elleboog had uitgedeeld, dat 'dit nu eenmaal Wasilewski is'. Ethiek was toen blijkbaar minder nodig.

Het lijkt ons duidelijk dat wat afgelopen zondag is gebeurd, nog maar weinig heeft te maken met de originele waarden van de sport waarbij 'fair play' voorop staat. De kwestie is niet zozeer dat dit enkel zondagavond het geval was, maar veelal de dienst uitmaakt in contactsport op professioneel niveau. Sinds jaar en dag zijn brutaal gedrag en intimidatie van de tegenstander schering en inslag in sporten als voetbal. Het hele taalgebeuren er rond spreekt voor zich. Trainers hebben het over 'mijn spelers moeten agressiever worden', 'ze moeten leren om meer smeerlap te zijn', 'het zal oorlog worden', de lijst is eindeloos. Dit vertaalt zich op een sportterrein in gemene fouten, opzettelijke slagen en verwondingen of in gortige spreekkoren over een trainer wiens vrouw aan kanker overleden is, om slechts enkele voorbeelden mee te geven.

Dat dit zo is, weten we allemaal en dat dit in principe zo zal blijven ook. De vraag is: waarom staan we er nu bij stil? Wat is er aan de hand dat we de confrontatie met onze eigen zeden en gewoonten in topsport plots 'er over' vinden? Natuurlijk, de daad is shockerend en weerzinwekkend en op geen enkele wijze goed te praten of te minimaliseren. De vraag is waarom we dit pas weerzinwekkend vinden wanneer het menselijk leed ook zichtbaar wordt? Een korte analyse van sportbeelden op zondagavond, leert ons dat de risico's die voetballers nemen om een duel te winnen en daar desnoods anderen toe verwonden, enorm groot is. De brutaliteit neemt elke dag toe (ik verwijs ook naar het stuk van Walter Pauli, DM 020909). Op de Nederlandse televisiezender NOS hebben ze zelfs al een rubriek 'elleboog van de week' uitgevonden om die brutaliteit aan te klagen. Elk weekend komen er slagen en verwondingen tot stand op een voetbalterrein en heus niet alleen door felle maar voor de rest onschuldige duels. Van bij de jeugdreeksen wordt jongeren aangeleerd om smerig te spelen of trucs uit te halen en staan ouders aan de kant te roepen om er eens goed in te vliegen.

Vervolgens is er ook het vraagstuk van de arbitrage of moeten we zeggen politierechter. Wat moet zo'n man of vrouw met die atmosfeer? In feite na enkele minuten meteen drie rode kaarten uitdelen, maar om daarna te horen dat hij de wedstrijd heeft 'kapot gefloten'. En natuurlijk is ook het stijgende commerciële belang van topsport een relevante factor in dit debat. Hoe meer centen er circuleren, hoe groter de spanning, maar dat hoeft zeker niet alles te verklaren, want wie amateursport bekijkt, wrijft zich soms de ogen uit welke agressie er aan te pas komt om toch maar een wedstrijd te winnen.

Indien we roepen om meer ethiek in de sport, dan moeten we het woord ethiek goed hanteren. Ethiek omhelst de vraag naar het goede of juiste handelen. Op sport toegepast gaat het dan om wat we gepast of toegelaten vinden in de sport? Sport begrijpen we zeer ruim want ook dat is gebleken zondagavond: de atmosfeer rond een wedstrijd kan zeer bepalend zijn voor gedrag tijdens de wedstrijd zelf. Indien een trainer of een bestuurslid zijn achttienjarige vedette opnaait, dan weet hij verdomd goed welke invloed hij heeft op die jonge kerel. Competitie hoeft op zich geen geweld te impliceren. Vrijdagavond bijvoorbeeld is het Memorial van Damme, zeer competitief en allerm minst gewelddadig, op en naast het sportterrein. Om maar aan te geven dat ethiek om veel meer draait dan een of andere gedragscode tussen sporters. Sportethiek gaat finaal om de vraag welke sport we wenselijk achten, welke waarden en normen we daarin weerspiegeld willen zien en hoe we denken deze ook af te dwingen. Immers, roepen om meer ethiek klinkt altijd mooi, maar is zinloos indien je de aandacht ervoor niet structureel inbouwt.

Ter afronding: het hele jaar 2009 al voert De Maakbare Mens vzw een campagne 'Stilstaan bij bewegen' (www.stilstaanbijbewegen.be). Centraal daarin staat de relatie tussen sport en de maakbaarheid van de mens en de ethische vragen daarbij. Ons lijkt het inderdaad gepast niet alleen vandaag en kortstondig maar langdurig stil te staan bij sport en bewegen. Het is niet alleen hoogdringend, maar maatschappelijk bijzonder relevant. In menig opzicht is sport een spiegel van de samenleving.

Ignaas Devisch is professor filosofie en medische - en sportfilosofie, verbonden aan de Arteveldehogeschool en de Universiteit Gent. Hij is tevens bestuurslid van De Maakbare Mens.